

CVITO FISKOVIĆ je rođen 24. prosinca 1908. godine u Orebićima na Pelješcu. U zavičaju, a zatim u Dubrovniku, stekao je prvu naobrazbu, a nakon ranih dodira sa živom kulturnom i umjetničkom sredinom južnoslavenske obale i prvih ulazaka u krugove istraživača domaće prošlosti, odlazi u Zagreb gdje na Filozofskom fakultetu završava studije povijesti umjetnosti s poviješću i arheologijom. Nakog povratka u Dalmaciju primljen je 1936. godine u splitski Arheološki muzej, gdje je stekao praktična znanja i dobio methodske poticaje za kasnije djelovanje, sudjelujući pri arheološkim iskapanjima i obilasku spomeničkih slojeva u primorju te pišući o njima, kao i o zbivanjima u našoj modernoj umjetnosti, i radeći na doktorskoj disertaciji koju je branio na Sveučilištu u Zagrebu 1938. godine.

Njegov znanstveni rad u proučavanju domaćeg povijesno-umjetničkog blaga, uvijek temeljen na iščitavanju arhivskih spisa uz likovnu analizu građevinsko-plastičkog nasljeđa umjetničkih i kulturnih središta Dalmacije, otvorio je nove dimenzije proučavanju te naše umjetničke baštine. Na taj je način uočio da spomenička građa Dalmacije sama po sebi predstavlja znatno više od pukih dokaza umjetničkog razvitka u obilnim vremenskim i prostornim slojevima te pokrajine. Ističući u prvom redu osobita svojstva srednjovjekovnih djela graditeljstva i kiparstva na istočnojadranskoj obali, uspješno je dokazivao njihovo stilsko-formalno i sadržajno porijeklo sa stvalaštvom lokalnih majstora u slijedu prilika koje su uvjetovale i omedile nastajanje i trajanje spomenika te vrsnoću njihovih stvaralaca. Tim se putem posvetio otkrivanju i tumačenju specifičnosti hrvatske umjetnosti na Jadranu, dokazujući kako je ona rasla u okrilju evropske, bivajući gotovo samosvojna po svojim likovnim vrijednostima, a nerazdvojna od svojeg tla i svojeg naroda.

Kroz sve to Cvito Fisković je nastojao da se stručnim vrednovanjem kulturno-povijesnih dobara oplode vidovi njihova očuvanja i načini djelotvorne zaštite. Zato je kao znanstveni radnik izrazito istraživačkog usmjerenja prihvatio 1945. godine dužnost ravnatelja Konzervatorskog zavoda za Dalmaciju, poslije Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu, kojim je rukovodio trideset i tri godine do odlaska u mirovinu. U tom razdoblju pridonio je stvaranju plodonosnijih odnosa prema našem ukupnom nasljeđu u prošlosti, ne izuzimajući problematiku njegova proučavanja i zaštite iz područja općega kulturnog života. Činio je to stalnim istupanjem u javnosti, zalaganjem za popularizaciju spomeničke građe, stare i nove likovne baštine, predavanjima i priređivanjem izložbi, suradnjom na uspo-

stavi i osnivanju muzejâ, zbirki i galerija, fakulteta i sveučilišnih studija te ostalih srodnih ustanova u kojima su se talili profili suvremenog stvaralaštva na području umjetnosti i humanističkih znanosti. Dio svojih snaga usmjerio je prema vođenju izdavačke djelatnosti kao pokretač i urednik stručnih i znanstvenih časopisa te onih šireg kulturološkog značaja. Na taj je način u svojem pozivu utirao putove suvremenog odnosa prema građi i tematici, njegujući na poseban način znanstveni rad.

Obrisi višeslojne djelatnosti Cvita Fiskovića ostaju zadani vremenom njegova življenja i ocrtni geografsko-povijesnim prostorom u koji je ponirao vlastitim analitičko-istraživačkim duhom. Svojem je pozivu konzervatora posvetio gotovo čitav svoj život, a na izuzetan način ga je poistovetio sa svojim znanstvenim radom. Iz tog dijalektičkog odnosa uslijedile su ne samo po njemu osvježene metode naše konzervatorske prakse, nego i nove, po njemu stvorene kategorije domaće povijesti umjetnosti. Zahvaljujući tome, povijest umjetnosti, kao dio opće znanosti o ljudskom stvaralaštvu, dobiva izrazito društvenu dimenziju vezanu uz sva područja prošlog i sadašnjeg života na našem tlu.

Iza svega toga stoji istraživač i stvaralac, pisac i kulturno-društveni djelatnik koji ocrtava na svoj način prošlost i sadašnjost Dalmacije. Nju je obuhvatio radeći od Kotora do Raba, baveći se mnogim vidovima ljudskog stvaranja, posebno onog umjetničkog na tom bogatom tlu od kasne antike do modernog doba. U tu svrhu istraživao je arhive, proučavao spomenike, iskopavao lokalitete, obilazio krajeve, sela i gradove, iznosio nepoznate podatke, uočavao važne činjenice, otkrivao majstore, raspoznavao njihova djela, vrednovao stare i suvremene stvaraoce, zaokružujući sve sustavniju sliku razvitka i značaja umjetnosti graditeljstva, kiparstva, slikarstva i umjetnog obrta Dalmacije. Proučavao je izgradnju gradova i sustave prostornog planiranja u prošlosti, analizirao arhitekturu gradskih i izvangradskih područja u svim njenim vrstama od stambene i crkvene, do obrambene i ladanjske ili gospodarske.

Ističući značajke pojedinih ostvarenja i vrijednosti skupina, Cvito Fisković je ocrtao cjelinu naše baštine i slijeda umjetničkog razvoja, stvarajući metodske osnove za pristup njima unutar kulturne povijesti. Osim što je linije umjetničkog razvoja dokumentirao, povezao s našim ljudima i domaćom sredinom, određivao je ujedno njegov položaj i odnose u kontekstu opsežnog evropskog razvoja u koji se sustavno uklapao. U tu svrhu posebno je pisao o likovnim i kulturnim vezama Dalmacije sa susjednim i dalekim zemljama, od kojih su neke inače predvodile u umjetničkim gibanjima kroz minula stoljeća. Okrenut prvenstveno izučavanju domaće građe zadužio nas je temeljnim spoznajama s područja šire kulturne povijesti, a uz njih su u njegovoj pouzdanoj interpretaciji proistekle mnoge svježe tvrdnje o hrvatskoj prošlosti koju je osvjetljavao s više strana, proširujući svoja istraživanja na povijest književnosti, kazališta i glazbe, hortikulture te pomorstva i zdravstva, prosvjete i školstva, pa sporta i dr. Svi ti prilozi iz tih oblasti, kao i oni iz arheologije i etnografije ođaju osebnost našeg kulturnog života i nacionalnog opstanka na Jadranu.

Uz znanstveni rad Cvito Fisković je obavljao brojne dužnosti, pa stekao i društvena priznanja. Osim što je sudjelovao na stručnim skupovima i sa-

vjetovanjima u Hrvatskoj i Jugoslaviji, bio je na mnogim međunarodnim sastancima, simpozijima i kongresima konzervatora i povjesničara umjetnosti. U Rimu, Madridu, Budimpešti, Amsterdamu, Veneciji, Raveni, Lecceu, Parizu podnio je referate, a cikluse predavanja održao je u Londonu, Clermont-Ferrandu itd. Kao službeni delegat Jugoslavije potpisao je u Haagu 1956. godine Konvenciju o zaštiti spomenika kulture u slučaju oružanih sukoba. Bio je predsjednik Društva konzervatora Hrvatske, a 1958. i prvi predsjednik tada osnovanog Društva konzervatora Jugoslavije. Djelovao je kao stalni član Nacionalnog komiteta za povijest umjetnosti u Jugoslaviji te dugo godina u internacionalnom komitetu za povijest umjetnosti (CIHA) i zaštitu spomenika (ICOMOS).

Zajedno s rukovođenjem Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu, pri kojem je osnovao restauratorsku radionicu, od 1950. do 1970. godine rukovodio je Historijskim institutom JAZU u Dubrovniku. Te su mu ustanove bile matične za upućivanje i ostvarivanje istraživačko-stručnih i znanstvenih programa u koje je uključivao znatan broj suradnika. U tu je svrhu pokrenuo i uređivao od 1946. godine »Priloge povijesti umjetnosti u Dalmaciji« u Splitu, a u Dubrovniku od 1952. godine »Anale« Historijskog instituta. U Zadru je sudjelovao pri organiziranju Filozofskog fakulteta, a u Dubrovniku je bio voditelj Međunarodnog centra za postdiplomski studij Zagrebačkog sveučilišta. Na ta dva visokoškolska studija povremeno predaje i danas, isto tako kao i na postdiplomskom studiju zaštite i revitalizacije graditeljskog nasljeđa u Splitu. Trajniju djelatnost usredotočio je prema Čakavskom saboru u Splitu, najprije kao dugogodišnji urednik časopisa »Mogućnosti« i »Čakavske riči«, a sada kao urednik znanstvenih izdanja Splitskog književnog kruga. Osim učešća u redakcijskim kolegijima nekoliko stručnih časopisa u Zagrebu i Beogradu, bio je jedan od urednika Enciklopedije likovnih umjetnosti Leksikografskog zavoda u Zagrebu.

Od 1948. godine Cvito Fisković je dopisni, a od 1958. godine pravi član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Za člana dopisnika Srpske akademije nauka i umjetnosti biran je 1965. godine. Član je i Društva književnika Jugoslavije i Evropskog društva kulture (SEC), Jugoslavenskog i Internacionalnog društva za povijest pomorstva itd. Dvostruki je dobitnik republičke nagrade »Božidar Adžija« za znanstveni rad, te srodne Nagrade grada Splita i »Slobodne Dalmacije«. Nagradu SR Hrvatske za životno djelo dobio je 1970, a 1974. godine Nagradu grada Splita za životne uspjehe u znanosti. Godine 1976. dodijeljena mu je Povelja Uneska za dugogodišnju suradnju i zasluge na planu kulturnog razvoja Jugoslavije, a 1977. godine nagrada AVNOJ-a kao najveće jugoslavensko priznanje za znanstveni i društveni rad.

I ovaj Zbornik, posvećen sedamdesetogodišnjici života Cvita Fiskovića, neka bude dio zahvalnosti i poštovanja prijatelja i suradnika njegovu djelu.

CVITO FISKOVIĆ naquit à Orebići — presqu'île de Pelješac — le 24 décembre 1908. C'est au lycée de Dubrovnik qu'il fit ses études secondaires, les terminant en 1928. En 1933 il obtint le diplôme d'historien de l'art et d'archéologue à la Faculté de Zagreb où, en 1933, il fut promu Docteur pour sa thèse sur la cathédrale de Korčula. Nommé, en 1936, Conservateur du Musée archéologique de Split, il y fut surpris par la Seconde Guerre mondiale et, lors de la lutte de libération nationale, il fut mis à la tête du Service culturel du Comité provincial de Libération de la Dalmatie. D'octobre 1945 à septembre 1977, il fut Directeur de l'Institut de Conservation pour la Dalmatie devenu depuis, à Split, l'Institut régional pour la Protection des Monuments historiques et culturels, où il créa l'atelier de restauration. Enfin, il fut Directeur de l'Institut historique de l'Académie yougoslave à Dubrovnik.

Au cours de ses longues années de service comme conservateur il a effectué de nombreux et importants travaux afin de sauver le patrimoine culturel et artistique de la Dalmatie. Il a développé la sauvegarde des monuments endommagés par les hostilités ou négligés pendant des siècles. Ce travail de sauvegarde des monuments historiques et culturels de Dalmatie était accompagné d'un ouvrage scientifique sur chacun d'eux, révélant et approfondissant un important matériel d'archives, attestant ainsi l'oeuvre — jusque-là insuffisamment étudiée — de nos maîtres autochtones qui, au cours des siècles, ont fait naître notre art sur le sol croate, au sein des créations européennes. Il a éclairé le travail des constructeurs, sculpteurs, peintres et orfèvres, attribuant à des oeuvres de valeur nombreux noms d'artistes déjà connus ou ceux des maîtres découverts par lui.

Et, par-dessus tout, il a vivement mis en lumière notre patrimoine culturel et artistique du littoral, sa spécificité, ses rapports avec ses voisins plus développés, sa place et sa valeur parmi les nations européennes. Et tant que rédacteur in Dalmatie, il dirigea la publication des «Priloge za povijest umjetnosti». (Contributions à l'histoire de l'art) de l'Institut régional pour la Sauvegarde des Monuments historiques et culturels à Split, des «Anale» (Annales) de l'Institut historique de l'Académie yougoslave à Dubrovnik, ainsi que les éditions du Cercle littéraire de Split. Il a participé, avec ses exposés, aux Congrès internationaux pour l'histoire de l'art d'Amsterdam, de Paris, Madrid, Budapest, Ravenne, Venise et Lecce et, en tant que représentant de la Yougoslavie, il a pris part, à La Haye, à la proclamation de la Convention pour la Protection des Monuments en cas de Guerre. Pendant quelque temps il a fait des cours aux facultés de Belgrade, Zagreb et Zadar, et des conférences à Londres et à Clermont-Ferrand.

Cvito Fisković est membre de l'Académie yougoslave des Sciences et Arts et de l'Académie scientifique serbe. Il a également été membre du Comité international pour l'Histoire de l'Art (CIHA et ICOMOS). En reconnaissance de son fructueux travail lui ont été décernées des décorations d'Etat, le plus grand prix yougoslave: celui de l'Avnoj — ceux de «Božidar Adžija» et de la ville de Split.

Ce recueil de Mélanges, publié à l'occasion de son soixante-dixième anniversaire, n'est qu'une preuve partielle de notre reconnaissance et du respect que nous inspire son oeuvre.